

Ängsklockan är uppenbart ett ogräs som hör till gammaldags ängsodling. Den är ganska anspråkslös beträffande växtunderlaget och den klarar sig med ringa näring, men den kräver ljus. Som tvåårig är den anpassad till växelbruk. Nya blommande individ hann utvecklas ur fröbanken då åkrarna med regelbundna mellanrum låg i träda. Ängsklockan blev sannolikt allmännare då odling av hö blev allmännare i slutet av 1800-talet. Detta visar många förekomster på lantgårdarnas åkerrenar och närbelägna sandiga öppna och varma ängssluttningar. I städerna ser man sällan ängsklockor. Ängsklockan torde ha spridits från sydost, för i sydöstra delen av Finland förekom den förr rikligast i vallar (höåkrar). Under senare decennier var den rikligast på svedjeåkrar i södra Österbotten. I kusttrakterna är ängsklockan sällsyn-

tare än i inlandet och allra sällsyntast är den i sydväst där den saknas i stort sett helt på skärgårdshavets öar.

Nuförtiden växer den i juni och juli blommande ängsklockan främst på ängar, åkerrenar, vägkanter och trädessäkrar. Många blåklocksarter har minskat i Finland på grund av igenväxning av lämpliga växtlokaler. Ett exempel är skogsklockan, som trivdes på de ängar som bildades på tidigare svedjad mark. Då det gamla jordbrukssättet upphörde har många åkrar blivit skog och också ängsklockan har mist många av sina tidigare växtplatser. Den är dock än så länge ganska allmän, men förekomsterna är sällan rikliga. Nya växtplatser finns framför allt på vägrenarna.

Henry Väre

ILLUSTRATIONER: ANNA PAKKANEN, FORSTSTYRELSEN

ÄNGSKLOCKA

Campanula patula

TEMA-ART FÖR VILDA BLOMMORNAS DAG 2025

DE VILDA BLOMMORNAS DAG

www.sll.fi/luonnonkukat • facebook.com/luonnonkukienpaiva

DE VILDA BLOMMORNAS DAG I FINLAND ARRANGERAS AV: Finlands Naturskyddsförbund; Societas Biologica Fennica Vanamo; Societas pro Fauna et Flora Fennica; Forststyrelsen, Naturtjänster; Naturhistoriska Centralmuseets Botaniska Museum; Finlands Miljöcentral; Biologi- och Geografilärarnas Förbund BMOL.

ÄNGSKLOCKA

Campanula patula

Blåkllockorna (*Campanula*) är två- eller fleråriga örter som är bekanta för alla. I Finland växer fyra ursprungliga arter, de vitt spridda liten blåkllocka (*C. rotundifolia*) och stor blåkllocka (*C. persicifolia*), den sydvästliga nässelkllockan (*C. trachelium*) och fjällkllockan (*C. uniflora*), som bara växer i fjällen i Lapska armen. Därtill förekommer sex naturaliserade invandrade arter. Fyra är arkeofyter, de har kommit till Finland före 1700-talet. Dessa är ängskllocka (*C. patula*), toppkllocka (*C. glomerata*), skogskllocka (*C. cervicaria*) och knökllocka (*C. rapunculoides*). Senare inkomna neofyter är den också som prydnadsväxt odlade hässlekllockan (*C. latifolia*) och sumpkllockan (*C. aparinoides*), den senare har påträffats enbart i södra Tavastland (Pälkäne med början 1932 och Tammerfors). Alla de invandrade arterna är mer eller mindre sydliga i vårt land och ängskllockan är bara tillfällig i Lappland.

Hushumla (Bombus hypnorum)
på ängskllockans blomma.

Alla blåkllockor är uppkallade efter djur på finska – samma namn, med undantag av sumpkllocka, finns redan i den första finska floran, författad av Elias Lönnrot 1860. Däremot är de svenska namnen givna efter storlek (liten resp. stor blåkllocka), likhet med andra växter (nässlekllocka, med nässelliknande blad), växtplats (ängs-, skogs-, sump- och hässlekllocka; hässle = hassel-lund), eller särdrag i morfologin (toppkllocka med blommor i tät samling i toppen av skottet, knökllocka med knölar på jordstammarna).

Det vetenskapliga artnamnet *patula* har med den lila kllockans öppenhet att göra, kllockan är bredare än hos de andra arterna. Blomkronan är sällan vit, detta bara om generna för lila färg är satta ur spel.

Ängskllockan är upprättväxande, 25–80 cm hög och förgrenad. Den är tvåårig: under det första året bildas vid marken en bladrosett som är förankrad i marken med en pålrot medan blomskottet utvecklas under det andra året. Stammen är kantig, kal eller nederst med fina borst längs kanterna. Bladen är naggade i kanten och sitter ensamma i spiral. De nedre bladen är kortskaftade, lansettlika, högst 1,5 cm breda, de övre är få, oskaftade, linjära. Den förgrenade blomställningen är lik en kvast eller vipa. Blommorna är kllocklika med fem utstående, smala foderflikar av ungefär halva kronans längd. Kronan är smal vid basen, upp-

rätt och 20–30 mm lång. Kronans fem flikar är längre än breda. Frukten är en upprättväxande 10-nervig porkapsel som öppnar sig med några porer nära spetsen. Liten blåkllocka liknar mest ängskllocka, men den förras blomfärg är rent blå.

Vid soligt väder är ängskllockans blommor riktade snett uppåt, men vid regn och på natten lutar de nedåt. Blåkllockorna är korsbefruktade eftersom ståndarna i blommorna utvecklas före pistillerna. Genast då blommorna öppnats bildas såväl nektar som pollen, men produktionen av nektar fördubblas och den blir mera sockerhaltigt då pistillen utvecklats. Detta är ett effektivt sätt för växten att säkra sin könliga förökning. Blommorna besöks främst av humlor och fjärilar.

Ängskllocka
(*Campanula patula*)

Blåkllocka
(*Campanula rotundifolia*)